

sahne

Artık bir Devlet Balesi kurulmalı

Metin AND

BU yazının başlığı-
nı gören okuyucu
şaşıracak, belki şöyle dü-
şünecektir: «Yok muydu
Devlet Balesi? Yoksa,
koskoca «Kuğular Ba-
lesi»ni baştan sona oynayan
topluluk nedir?» İşte
büyük bir varlık gös-
teren bu balenin kendi
vardır da, kitapta adı
yoktur. Devlet Tiyatro-
su kuruluş kanunu tiyat-
ro ve operayı düzenler,
fakat balenin bunda adı
bile geçmez. Baleyı umur
samayan yalnız kanun
değildir, tiyatro ve ope-
ra bölümleri de umursa-
maz. Balecilerle çocuk ço-
cuk gözüyle bakılır. Öyle
ki balenin genç sanatçı-
ları var gücüyle sendi-
kayı desteklediği halde,
sendikanın başkanı, iki
ikinci başkanı operadan,
genel yazmanı ise tiyatro
dan dir, balecilerle bir
yöneticilik vermeyi çok
görmüşlerdir. Oysa ba-
kım Devlet Tiyatrosu
için en tutarlı, en sağ-
lam temsilleri bale veri-
yor. Bir de bunca paralar
dökülen, ilişkinlerine
avuç dolusu aylık verilen
opera temsililerine baki-
mız, iki, üç ses bile doğ-
ru dürüst bir araya ge-
tirilemediği için Türk se-
yircisi operaya uğramaz
olmuş. Opera bugün
Türk vergi ödeyicisinin
bunca parasını alır, fakat
Türk seyircisine kar-
şılığında doğru dürüst
bir temsil çıkaramaz.
Buna karşılık bale tem-
sillerine bakınız tek bir
temsil boş gitmiyor,
halk sabahın erken saat-
lerinde bale temsilleri-
ne bilet bulabilmek için
saatlerce kuyruğa giriyor;
kana kana seyrediyor,
kana kana alkışlıyor.
Buna rağmen kanunda
bir opera var da balenin
adı bile geçmiyor.

den ödemediği uçak paraları
ve başka giderler için
harcadığı paraları toplama-
sınız bugün Türkiye'de
bir kaç apartman katı
almabildi. Hemen su-
rasını belirteyim yan-
lış anlaşılmasın Dame
Ninette de Valois ne zen-
gin bir insandır, ne de
Türkiye'de bir başarılı
işleyen bale kurmakla a-
dını önem kazanıp üne ka-
dışacaktır. O gerçek üne
İngiliz Kraliyet Bale Top-
luluğunu kurup onu bu-
günkü durumuna yani
yeryüzünün bir numaralı
bale topluluklarından
biri yaparak erişmiştir.
Bugün hangi bale sanatı
üzerine yazılmış bir ki-
tabı açarsanız Dame Ni-
nette de Valois'ın o ki-
tapta başlı başına bir
bölüm olduğunu görür-
sünüz. Bugün Orta Av-
rupa'nın bir çok ülkele-
rinde bile bizimki çar-
pında bir bale topluluğu
yoksa bunu hep büyük
yaratıcı Dame Ninette de
Valois'ye borçluyuz.

Dame Ninette de Va-
lois 1947 de bale okulu-
nun temelini attığı za-
man elli yıl ilerisini ve
gelişmeyi gören bu prog-
ram yapmıştı. Bu prog-
ramda ilk adım klâsik
bale dansçılarının yetiş-
mesiydi. Bunun için o-
kula önem verdi, ve 1957
de 9 yıllık bir öğrenim
süresinden sonra ilk ba-
leciler okulu bitirdi. Bir
kaç yıl beklenip, bu
dansçılar Devlet Tiyatro-
sunda ufak bir topluluk
yapacak kadar birikti,
yalnız operaların içinde-
ki balelere çıkıyorlardı.
Yeterince dansçı topla-
nınca 1960 yılında toplu-
luk ilk büyük balesini
sundu. Bu üç perdelik
«Coppelia» idi, nasıl bir
başarıya ulaştığı kolay-
ca unutulur olaylardan
değildi. İkinci zksam da
daha çok danser ve çe-
şitli türde oyunlar de-
nenerek topluluğun bir
ulusup. profesyonel gör-
gü kazanması geerkiyor
du. İşte son beş yılda
oynanan eserlere baki-
mız klâsik «Uyuyan Gü-
zel», «Giselle», «Kuğular

Gülü» gibi balelerinden,
«Satranç», «Kapandaki-
ler gibi dramatik nite-
likte eserlerine, veya «Bu-
laşma» gibi soyut bale-
lere kadar çeşitli dene-
meler yapıldı.

Bundan sonraki aşama
Türk bale yöneticileri-
nin ve öğretmenlerinin
yetişmesi gerekiyordu.
Öyle ya değirmen hep
dışardan taşıma suyla yü-
rüyemezdi, bale öğret-
menlerinin, bale yazıcı-
larının, bale repetitörleri-
nin Türk olması gereki-
yordu. İşte bu işlere yat-
kın olanlar İngiltere'de
burslarla yetiştiler, dön-
düler ve görevlerine baş-
ladılar. Bu aşama henüz
sonuçlanmadı, Türk öğ-
retmen ve yöneticilerinin
işleri tamamen sorumlu-
luklarına alabilmeleri
için belki daha bir kaç
yıl gerekecektir. Fakat
adım atılmış, bu da a-
dımınların en doğrusudur.
Son ve en önemli aşama
bale topluluğunun kendi
Türk koreografı olma-
ması ve topluluğun yer-
li baleleri oynamasıydı.
İşte en zor aşama da
budur. Çünkü koreograf
yaratıcı bir kişidir, bü-
tün öteki sanat yaratıcı-
larına göre çok daha güç
yetişir. Tiyatroda oyun
yazarı bir de sahne yö-
neticisi (rejisör) vardır, ba-
lede bu iki yaratıcı bir
kişide, Koreograf, bir-
leşmiştir. Her istenildi-
ğinde koreograf çıkmadı
gibi, herkes de koreog-
raf olamazdı, ancak bel-
ki bir dansçıdan biri ko-
reograf yeteneği göstere-
bilirdi. Bura da Dame
Ninette de Valis ilk adı-
mı attı, bir Türk beste-
cinin eseri üzerine Türk
konularıyla, Türk dans-
larının adlarıyla, Türk
güç ve renkleriyle na-
sıl bir bale hazırlanabi-
leceğini göstermek için
«Çeşmebaşı» balesini ha-
zırladı. Bunu gene onun
ve başka yabancı koreog-
rafların hazırlayacağı
başka eserler izleyecek-
tir. Ayrıca Türk koreog-
rafının yetişmesi için
laboratuvar çalışmaları
yapılacak, yeteneği olan

danstçılara kısa parça-
lar hazırlamaları için
temrin çalışmalarına baş-
lanacaktır.

Bütün bunlar hep Da-
me Ninette de Valis'in
kendi çabalarıyla olur-
ken, kimse çıkıp da ba-
leye artık bir kanun ge-
rekli diye düşünmüyör-
du. Tiyatrocular, operacı-
lar ancak kendi çıkarla-
rını savundukları zaman
baleci kardeşlerini ha-
tiriyorlar, yardıma ça-
ğırıyorlar, fakat onların
dertlerine uzanmıyorlar
dı. Beş yıldır başarılı ve
Türk seyircisinin en be-
ğendiği temsilileri bu
genç baleciler veriyor,
fakat kimse de onlar
için bir kanun çıkması
gerektiğinin savunusunu
yapmıyordu. Bu kanun
çok gereklidir, Çünkü ba-
lenin kendine göre bir
takım özellikleri var-
dır. Her şeyden önce ba-
le sanatçısının ömrü
sanatçılar için en kısa-
sıdır. Bir tiyatro oyuncu-
su, bir opera sanatçısı
için otuzbeşten sonrası
onun oğluluk çağı iken
bir bale sanatçısının sön-
meye başladığı dönem-
dir. Bu yüzden bir ka-
nun onların emeklilik
durumunu ayrıcalıklı dü-
zenlemeli, emeklilik ya-
şını çok küçük tutmalı-
dır. Sonra gene bale sa-
natçısı gene öteki sanat-
çılara göre en kolay sa-
katlanıp, sahne dışı ol-
maya yatkındır. Şimdi
den bile bir çok bale sa-
natçıları sakatlanmakta-
dır. Kanun bunu da ön-
görüüp, bale sanatçıların
dan sakatlanmalara dol-
gun bir ödenek tanımalı-
dır. Sonra bale sanatçı-
ları opera ve tiyatro sa-
natçılarına göre en az pa-
ra alanlarıdır. Ayrıca bir
Meriç Sümen, bir Gül-
can Tunççelkç, bir Sait
Sökmen milyonlarda bir
çıkan büyük yetenekler-
dir. Onlar birer yıldız-
dır, onların aylıkları ile
corps de ballet'de, top-
luluk içinde dans eden
bir sanatçının aylığı bir
olamaz, arada büyük
farklar olmalıdır. İşte bu
tüzün bunlar ve ilerdeki
yazılarında ele alacağım
başka noktaları karşıla-
yacak bir kanun tezel-
(Sonu Sa. 7 Şu, 1 de)

Artık bir Devlet balesi kurulmalı

(Baştarafı 2 nci sayfada)

den çıkarılması bu çileli genç
sanatçılarımızın dertlerine tezel-
den bir çözümler bulunmalıdır. Bu
dert ve sorunlar sahneye yıllar-
ca adımı atmadan en dolgun
aylıklar alan operacıların, bazı ti-
yatrocuların gelişigüzel istekle-
rinden çok daha ivedilikle ele al-
ınmayı gerektirecek niteliktedir.
«SOSYALİST SUSAR»

Çetin Altan ortaya bir özdeyiş
atı: «Sosyalist yalan söylemez».
Bu hususta çeşitli tartışmalara
uğradı. Gerçekten sosyalist yalan
söyler mi, söylemez mi kestire-
miyorum. Ama işine gelmeyen
konularda sosyalist pek güzel sus-
sar. Devlet Tiyatrosunda grev,
işçi hareketlerine yakından ilgi
duyan sosyalistlerimizi nedense
susturdu. Hep bir sosyalist yazı-
mız çıkar da kendi fikrini söy-
ler diye bekledim. Ama en ufak
bir kıpırtı görmedim. Merakla
«Yön» ü bekledim, son aylarında
Yön hiç bir yorum yapmadan bir
kaç satırla olayı anlatıp bakalım
ne olacaktır gibisinden «bekle-
gör» cümlük yapıyor. Bir cesaret
gösterip «yukarı tükürsem bıyım,
aşağı tükürsem sakalım»
ikileminden silkinip de fikrini
söylemiyor, susuyor. Bana öyle
geliyor işine gelince «Sosyalist
susar» deyimi daha uygun.

ULUS (25-11-65) 15161.2